

Κάθε βράδυ στη Βίλλα Νατσιονάλε τὴν βλέπω νὰ κάθεται στὴν ἄκρη ἑνὸς πάγκου. Γρηῆ, καμπουριασμένη, ἕνας σωρὸς ἀπὸ μαραμένες σάρκες μέσα σ' ἕνα κουρελιασμένο μαῦρο φόρεμα μὲ ξεθωριασμένες νταντέλλες, ποὺ ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια ἦταν μοντέρνο. Ἐνα καπελλίνο, σκοῦρο κι' αὐτό, μ' ἕνα τσαμπὶ κεράσια τῆς ἐποχῆς, ποὺ τὰ γυναικεῖα καπέλλα ἦσαν καρποφόρα... Μποττίνια κι' ὄχι γοβάκια, κι' αὐτὰ τριμμένα. Κρατᾷ κ' ἕνα μπαστοῦνι κι' ὅταν ἀκούῃ τραγοῦδι, τὸ χτυπάει σύμφωνα μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς. Κι' ὅταν ἀκούῃ φάλτσα νότα, τὸ χτυπάει μὲ ὀργή καὶ κάτι μουρμουρίζει. Ἔχει τὸ κεφάλι σκυμμένο καὶ ποτὲ δὲν μιλεῖ. Πολλὲς φορές ὅμως τὴν εἶδαν μ' ἕνα παληρὸ μεταξωτὸ μαντηλάκι —λείψανο κι' αὐτὸ κάποιων εὐτυχισμένων ἡμερῶν— νὰ σκουπίζει ἕνα δάκρυ ἀπὸ τὰ μάτια της.

Κάθε βράδυ στὴ Βίλλα Νατσιονάλε.

Λένε πὼς ἦταν μιὰ φορὰ σπουδαία πριμαντόνα, πὼς ἐγέμιζε μὲ τὴ φωνή της τίς ναπολιτάνικες νύκτες καὶ ἔσερνε πίσω της μαγευμένα τὰ πλήθη τῶν θαυμαστῶν της. Τραγοῦδησε καὶ στὴν Ὀπερα. Καὶ εἶδε νύκτες θριάμβων καὶ ἐδοκίμασε τοὺς παλμούς τῶν μεγάλων συγκλονιστικῶν συγκινήσεων.

— Μπόνα σέρα, σινιόρα.

Τὴν χαιρετοῦν ἀκόμα μερικοὶ παληοὶ της γνώριμοι, μερικοὶ παληοὶ θαυμασταὶ της. Κάτι μουρμουρίζει καὶ δὲν ἀκούεται. Γιατὶ δὲν ἔχει πιά φωνή... Μιὰ μέρα ἔτσι ἔξαφνα μιὰ φθονερὴ Μοῖρα τῆς ἐπῆρε τὸ θεῖον δῶρον ποὺ τῆς ἐχάρισε μιὰ ἄλλη καλὴ θεά. Καὶ ἀπὸ τότε, ποὺ τὰ χεῖλη της τὰ ἐκλείδωσε ἡ σιωπή, γυρίζει στοὺς δρόμους ἢ κάθεται στὴν ἄκρη τοῦ πάγκου κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δένδρο ποὺ τῆς ρίχνει πότε - πότε ἕνα μαραμένο φθινοπωρινὸ φύλλο. Ἐνα φύλλο μονάχα γι' αὐτὴν ποὺ ἤθελαν ἄλλοτε νὰ τῆς ἀδειάσουν στὰ πόδια της ὅλους τοὺς κήπους τῆς Νεαπόλεως. Μὰ ἦταν τότε ἡ ὡραία γυναίκα, ἡ ἀηδονόστομη ἀρτίστα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δόξα τοῦ πτωχοῦ ἀοιδοῦ. Τὴν παίρνει ὁ ἀέρας καὶ πάει... Ἡ ἀγγελικὴ φωνὴ ἔσβυσε. Δὲν τὴν θυμᾶται πλέον οὔτε ἡ ἡχώ... Καὶ μένει τώρα ἡ σιγή, ἡ σιγή καὶ ἕνα δάκρυ ποὺ σταλάζει στὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀλησμονήτων νυκτῶν. Ἐκεῖ κάθε βράδυ σ' ἕνα πάγκο, στὴ Βίλλα Νατσιονάλε.

Καθὼς εἶναι σκυμμένη, ὁ νοῦς της πάει στὰ ἀξέχαστα βράδια ποὺ κάτω ἀπὸ βροχὴν ρόδων ἄκουε τὴν βοὴν τῶν χειροκροτημάτων, μεθυσμένη ἀπὸ εὐτυχία. Στὴν «Τραβιάτα» τοῦ Βέρντι ἦταν τὸ φόρτε της. Τὸ θέατρο σείεται ἀπὸ τίς φωνές, ποὺ ἀφίρουν ἔξαλλα πλήθη. Ἡ αὐλαία ἀνεβοκατεβαίνει. Τὸ Κοινόν, ποὺ ἔχει παραφρονήσῃ ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, ἐπιμένει στὸ μπιζάρισμα. Γιὰ τρίτη, γιὰ τετάρτη φορὰ ἡ τραγουδίστρια ἀνακαλεῖται στὴ σκηνή. Τώρα ἀποσύρεται στὸ καμαρίνι της, ποὺ ἔχει με-

ταβληθῆ σὲ σέρα. Βουγά ἀπὸ ἄνθη γύρω της. Οἱ θαυμασταὶ τὴν περιστοιχίζου. Φιλοδοξοῦν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της. Ἄλλὰ καὶ ὅλοι ὄνειρεύονται νὰ φιλήσουν τὰ χεῖλη ποὺ ἐκελαΐδησαν πρὸ ὀλίγου. Καρδιὲς χτυποῦν. Ψυχὲς φλέγονται. Καὶ ἐκεῖνη, ὠραία, καλὴ καὶ εὐγενικιά, ἀπλώνει τὸ μικρὸ ἀπαλό της χέρι σὲ ὄλους...

Ἐνας πονετικὸς διαβάτης ποὺ βλέπει ἀπλωμένο τὸ χέρι, νομίζει πὼς ζητιανεύει. Καὶ τῆς δίνει μισὴ λιρέττα.

— Μά, νό, νό, σινιόρε, λέει καθὼς ξυπνάει ἀπὸ τὸ ὄνειρό της. Καὶ τοῦ ἐπιστρέφει τὴ λιρέττα.

Εἶναι φτωγὴ μὰ ὑπερήφανη. Δὲν ἔχει πιά φωνὴ γιὰ νὰ τραγουδήσῃ, μὰ ἔχει ὄση χρειάζεται γιὰ νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἐλεημοσύνη. Εἶναι ἀκόμη ἀρτίστα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ κουρέλια. Καὶ ἔτσι θὰ ζήσῃ ἀκόμη ὅσο τῆς εἶναι γραμμένο. Ὡσπου κάποτε ἔνα τελευταῖο βράδυ σ' ἓνα πάγκο... ἐκεῖ στὴ Βίλλα Νατσιονάλε...